

Butterup-Tuse Sogneråd

I 1841 blev det – ved lov – bestemt at indføre lokalt selvstyre i landområderne.

Landområderne blev inddelt i kommuner og de kom geografisk til at svare til pastoraterne.

Pr. 1. januar 1842 var Danmark dermed opdelt i 1021 landkommuner. I de følgende år voksede antallet af kommuner langsomt, idet nogle af de større kommuner virkede for store og blev delt i to mindre kommuner.

Antallet af kommuner i Danmark stagnerede omkring 1950 til ca. 1300.

Disse sognekommuner blev administreret/ledet af et sogneforstanderskab, som bestod af 4-9 af de mest fremtrædende personer i sognet, idet der var stærke begrænsninger for, hvem der var valgbare – sognepræsten var indtil 1867 et selvskrevet medlem.

Kvinder fik først kommunal valgret i 1908. Der har ikke været kvindelige medlemmer af sognerådet i Butterup-Tuse sogn!!

I 1867 ændredes navnet til sogneråd – en betegnelse det beholdt indtil sognekommunernes nedlæggelse i 1970.

De første mange år var opgaverne ret begrænsede og bestod hovedsagelig af sager vedrørende fattighjælp, skoler og veje.

Fra 1867 fik de mere økonomisk ansvar og opgaverne udvidedes betydeligt.

Butterup og Tuse sogne blev altså pr. 1. januar 1842 til **Butterup-Tuse sognekommune** og i 1867 til **Butterup-Tuse Sogneråd**.

Det første møde blev afholdt den 31. januar 1842 på Løvenborg.

Det første sogneforstanderskab bestod af følgende:

Valgte medlemmer:

Sognefoged og gårdmand Jørgen Christensen, Allerup

Møllermester Julius Wilhelm Westphal fra Højmøllen i Butterup

Arvefæstegårdmand Peder Jørgensen, Allerup

Gårdmand Lars Nielsen, Tuse

Gårdmand Niels Jensen, Butterup

"Fødte medlemmer":

Sognepræsten Frederik Christian Kannevorff af Butterup

Birkedommer, justitsråd og herredsfoged Lyng

Hofjægermester, baron Løvenskjold, Løvenborg **(som lodsejer med 32 td. hartkorn og derover)**

Som formand blev valgt godsforvalter på Løvenborg Frederik Christian Torst på Lensbaronens vegne.

Møderne blev holdt i Tuse Kro, men birkedommeren og hofjægermesteren deltog tilsyneladende ikke i møderne!

Denne beretning om Butterup-Tuse Sogneråd fortæller efterfølgende om sognerådsformændene fra 1901-1970 og de enkelte sogneråd fra 1929-1970.

Sognerådsformænd i Butterup-Tuse sogneråd 1901-1970

1901-1902	proprietær Johan Hansen
1903-1906	gårdejer Jens Nielsen Jensen, "Søholm", Søholmvej 1, Tuse
1907-1909	gårdejer Niels Christian Hermansen, "Nylandsgård", Tuse Bjerg 3, Tuse
1909-1913	gårdejer Hans Christian Stoltz, Landevejen 44, Gislinge
1913-1916	gårdejer Jens Nielsen Jensen, "Søholm", Søholmvej 1, Tuse
1916-1917	gårdejer Lars Peter Nielsen, Blommevej 3, Allerup
1917-1921	Lars Hansen
1921-1929	gårdejer Jens Peter Larsen "Hyldager", Tuse Byvej 3, Tuse
1929-1933	gårdejer Hans Christian Stoltz, Landevejen 44, Gislinge
1933-1934	gårdejer Lars P. Nielsen, Blommevej 3, Allerup
1934-1951	husmand Martin Christensen, gårdejer, Tuse Huse
1951-1963	gårdejer Svend Nielsen "Hulegård", Mårsøvej 1, Tuse
1964-1970	amtsvejmand Marius Christensen, Kalundborgvej 255, Allerup

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1929-31. marts 1933

Fra venstre:

Anders Christensen,
Johannes Rasmussen, præstegårdsforpagter, Butterup
Sophus Larsen, arbejdsmand, Butterup
Hans Christian Stoltz, gårdejer, Landevejen 44, Gislinge, **formand**
Martin Christensen, husmand, Tuse Huse
Michael Sørensen, gårdejer, Butterupvej 48
Stoltze Henrik Mikkelsen, bogtrykker, Kalundborgvej 223

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1933-31. marts 1937

Martin Christensen, husmand, Tuse Huse, **formand** fra 1. september 1934
Michael Sørensen, gårdejer, Butterupvej 48, **kasserer**,
Lars Peter Nielsen, gårdejer, Blommevej 3, Allerup, **formand** til 31. august 1934 (udtrådt pga. sygdom),
Sophus Larsen, arbejdsmand, Butterup
Harald G. Teisen, proprietær, Severinsminde
Hans Christian Petersen, husmand
Kristian Nielsen, banearbejder, (død oktober 1935)
Lars Peter Larsen, indtrådt fra 1. september 1934 som suppleant for Lars Peter Nielsen
Ejner Hansen, Allerup, indtrådt fra 4. november 1935 som suppleant for Kristian Nielsen

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1937-31. marts 1941

Martin Christensen, husmand, Tuse Huse, **formand**,
Herman F. Stoltz, gårdejer, "Bonderupgård", Tuse Skovvej 6, **kasserer**
Ejnar Hansen, Allerup
Valdemar Jensen, mælkeemand, Kalundborgvej 208
Johannes L. Andersen, gårdejer, "Tuse Lågegård"
Harald G. Teisen, proprietær, Severinsminde
Hans Chr. Petersen, husmand,

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1941-31. marts 1946

(5-årig periode – formentlig på grund af krigen)

Martin Christensen, husmand, Tuse Huse, **formand**
Johannes L. Andersen, gårdejer, "Tuse Lågegård"
Herman F. Stoltz, gårdejer, "Bonderupgård", Tuse Skovvej 6, **kasserer**
Harald G. Teisen, proprietær, "Severinsminde" (udtrådt pr. 1. november 1941)
Valdemar Jensen, mælkeemand, Kalundborgvej 208 (udtrådt pr. 11. februar 1942 pga. flytning)
Aksel Jacobsen, vognmand, Løvenborg Allé
Aksel Rasmussen, forvalter på Øernes Andel, Allerup (indtrådt som suppleant for Harald Teisen)
Hans Olsen, gårdejer, Butterup Byvej 7, (indtrådt som suppleant for Valdemar Jensen)
Hans Christian Petersen, husmand

Hver torsdag formiddag kl. 10-12 var der "socialkontor" på "Tuse Lågegård", hvor Ingeborg Andersen udbetalte sociale ydelser.

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1946-31. marts 1950

fra venstre:

Thorkild Nielsen, husmand, Butterup
Svend Nielsen, gårdejer, "Hulegård", Mårsøvej 1
Hans Hansen, gårdejer, Landevejen 54
Ejnar Sørensen, Allerup, **sekretær**,
Martin Christensen, husmand, Tuse Huse, **formand**,
Axel Rasmussen, forvalter på Øernes Andel, Allerup
Ejler Rasmussen, gårdejer, Butterupvej 63
Svend Dirksen, slagteriarbejder, Allerup

Indtil 31. marts 1946 var sognerådets kasserer/sekretær et af medlemmerne.

Arbejdsopgaverne blev flere og flere. Og fra 1. april 1946, hvor et nyt sogneråd trådte til, blev Ejner Sørensen sekretær uden at være medlem.

Han havde "kommunekontor" i en stue i Tuse Forsamlingshus, hvor han og hans kone samtidig var værter. Det var den bageste stue, hvor også sognerådsmøderne blev holdt. Den nuværende stue var inden ombygning delt i 2 stuer, og det var den bageste ud mod den nuværende P-plads, der blev brugt til kontor.

I 1951 flyttede Johanne og Ejner Sørensen til Allerup, og der blev en stue i deres hus indrettet til "kommunekontor".

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1950-31. marts 1954

Siddende fra venstre:

Oluf Christensen, gårdejer, Tuse Lågevej 9

Svend Nielsen, gårdejer, "Hulegård", Mårsøvej 1, **formand** fra 1. september 1951

Ejner Sørensen Allerup, **sekretær**

Stående fra venstre:

Hans Jørgen Kjeldsen, gårdejer, Tuse Byvej 39 (indtrådt som suppleant for Herman Jensen)

Christian Christiansen, tømrer, Lærkevej

Axel Rasmussen, forvalter på Øernes Andel, Allerup

Ejler Rasmussen, gårdejer, Butterupvej 63

Svend Holby, skræddermester "Jægerstedet" Tuse (indtrådt som suppleant for Martin Christensen)

Ikke med på billedet:

Martin Christensen, husmand, Tuse Huse, **formand** til 31. august 1951 (udtrådt pga. sygdom),

Herman Jensen, gårdejer, Butterup Byvej 11, (udtrådt den 1. marts 1952 pga. bortrejse)

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1954-31. marts 1958

Siddende fra venstre:

Marius Christensen, amtsvejmand, Kalundborgvej 241
Svend Nielsen, gårdejer, "Hulegård" Mårsøvej 1, **formand**
Ejlert Andersen, husmand, Løvenborg Allé 6

Stående fra venstre:

Hans Jørgen Kjeldsen, gårdejer, Tuse Byvej 39
Herløv Larsen, gårdejer, Butterup Byvej 7
Poul Smidt, husmand, Hesselvad 9, Butterup, (indtrådt som suppleant for Svend Holby)
Christian Christiansen, tømrer, Lærkevej
Ejner Sørensen, Allerup, **sekretær**

Ikke med på billedet:

Svend Holby, skræddermester, "Jægerstedet" Tuse (udtrådt pr. 28. december 1954 pga. bortrejse)

I 1955 blev Tuse Alderdomshjem indviet, og der blev indrettet kommunekontor i kælderen (de nederste 4 vinduer - set fra højre).

Det betød at sekretæren (Ejner Sørensen) ikke mere skulle have kontor i sin private bolig.

Administrationen på Butterup-Tuse kommunekontor blev klaret af Ejner Sørensen og en kontormedhjælper (hans kone Johanne).

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1958-31. marts 1962

Marius Christensen, amtsvejmand, Kalundborgvej 241
Svend Nielsen, gårdejer, "Hulegård", Mårsøvej 1, **formand**
Ejlert Andersen, husmand, Løvenborg Allé 6
Hans Jørgen Kjeldsen, gårdejer, Tuse Byvej 39
Herløv Larsen, gårdejer, Butterup Byvej 7
Villy Hansen, arbejdede på Odsherredsbanen, Fr. Olsens vej
Jens Gundersen Jensen, gårdejer, "Ågård", Tuse Lågevej 11
Ejner Sørensen, Allerup, **sekretær**, (til sin død i maj 1961)
Tage Qvist Jensen, **sekretær** fra maj 1961

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1962-31. marts 1966

Siddende fra venstre:

Hans Jørgen Kjeldsen, gårdejer, Tuse Byvej 39

Marius Christensen, amtsvejmand, Kalundborgvej 241, **formand** fra 2. januar 1964

Ejnar Sørensen, husmand, Trønninge Allé

Stående fra venstre:

Tage Qvist Jensen, **sekretær**

Samuel Hansen, gårdejer, "Huldager" Tuse Byvej 3 (indtrådt som **suppleant** for P. Grove-Nielsen)

Villy Hansen, arbejdede på Odsherrdsbanen, Fr. Olsensvej

Chr. Møller, arkitekt, Lærkevej

Ejvind Pedersen, forstander på "Allerupgård", Kalundborgvej

Ikke med på billedet:

Svend Nielsen, gårdejer, "Hulegård", Mårsøvej 1, **formand** til sin død i december 1963

P. Grove-Nielsen, gårdejer, Butterup Byvej 12 (suppleant for Svend Nielsen) – udtrådt pr. 8. marts 1965 pga. flytning

Butterup-Tuse Sogneråd i perioden 1. april 1966-31. marts 1970

Siddende fra venstre:

Hans Jørgen Kjeldsen, gårdejer, Tuse Byvej 39

Marius Christensen, amtsvejmand, Kalundborgvej 241, **formand**

Svend Frederiksen, politibetjent, Falkevej

Stående fra venstre:

Tage Qvist Jensen, **sekretær**

Ejnar Sørensen, husmand, Trønninge Allé

Villy Hansen, arbejdede på Odsherredsbanen, Fr. Olsensvej

Leif Jensen, gårdejer, Butterupvej 63

A. Beyer Clausen, assurandør, Kalundborgvej

Det sidste sogneråd i Butterup-Tuse sogn, som holdt deres afsluttende møde den 25. marts 1970. Fra 1. april 1970 sammenlagt med Holbæk i forbindelse med kommunesammenlægningerne.

Svend Frederiksen og A. Beyer Clausen blev indvalgt i det første byråd i Holbæk. Det var man ret stolte over i Butterup-Tuse!

Kilder:

Forhandlingsprotokoller for Butterup-Tuse Sogneråds forhandlinger (Holbæk Stadsarkiv)

"Sogn, Herred, Amt", Særnummer 1998 fra Slægt & Data

Fotos af de enkelte sogneråd fra Tuse Lokalcenter

Foto af Tuse Alderdomshjem fra Lizzie Lykke Olsen

Oplysninger fra Lizzie Lykke Olsen, Viggo Rasmussen, Torben Andersen, Alfred Nielsen, Jørgen Steen og Tage Qvist Jensen

Skrevet og redigeret af Erling Knudsen

Jeg var kommunesekretær i Butterup-Tuse kommune fra 1961 til kommunesammenlægningen i 1970.

I den periode havde den kommunale administration til huse i alderdomshjemmets kælder og bestod af et kontorlokale med 2 arbejdspladser, 2 små arkivrum og et mødelokale til sognerådet.

I det følgende har jeg tænkt mig at omtale forskellige episoder fra det kommunale liv.

En stor begivenhed var naturligvis det kommunale valg til sognerådet. Det fandt sted den 3. tirsdag i november i forsamlingshusets sal, hvor der var indrettet 2 primitive afstemningsrum gemt bag hver sit tæppe, ét til kommunevalget og ét til amtsrådsvalget. Resultatet af afstemningen var naturligvis meget spændende, selv om der var ganske stor klarhed om, hvem der stemte på hvad. En enkelt overraskelse var der dog. Det viste sig nemlig, at der var afgivet 5 stemmer på kommunistpartiet, selv om der kun plejede at være 3 stemmer på denne liste. Det gav anledning til nogen undren og der blev gættet på hvem de 2 nye stemmer kunne være. Det måtte være tilflyttere.

Resultatet af valget blev at venstres mangeårige flertal skiftede til socialdemokratisk/radikal flertal, hvilket dog ikke medførte valg af ny formand. Venstremanden, gårdejer Svend Nielsen fik lov at fortsætte idet man fandt at han gjorde et udmærket arbejde. Først ved Svend Niensens død i 1963 overgik formandsposten til den socialdemokratiske amtsvejmand Marius Christensen. Også som formand for vejudvalget var der genvalg af venstremanden, gårdejer Hans Jørgen Kjeldsen.

Der blev i øvrigt ikke nedsat andre udvalg. Alle sager blev afgjort af sognerådet. Vejudvalget var kun aktivt én gang om året. Det var når Hotaco inviterede til den årlige spisning på Strandparken, så bestod vejudvalget af hele sognerådet.

Det skal også lige nævnes, at man i 1961 ikke havde valgkort. Når borgerne mødte op på valgstedet, skulle de legitimere sig (hvis de ikke var kendt i forvejen), hvorefter deres navn blev noteret på en liste, så man ved afstemningens afslutning kunne se, hvor mange stemmer der var afgivet.

Sognerådet holdt møde en gang om måneden og ved det første møde jeg deltog i mødte formanden op med de henvendelser/ansøgninger han havde modtaget med posten og læste indholdet op. Formanden havde ofte et forslag til afgørelse, som sognerådet så accepterede, og jeg indførte i protokollen. Praksis blev dog ændret, så de kommunale henvendelser gik til kommunekontoret, hvorefter der blev udsendt en dagsorden forud for møderne.

Selve møderne fandt sted i fred og fordragelighed. Der var aldrig afstemninger. Ved mødets begyndelse blev den kommunale cigarkasse sat frem, og de fleste af os tændte en god cigar, så luften hurtigt blev tyk af røg, og vi lugtede af cigar, når vi kom hjem. Alderdomshjemmet sørgede for kaffe og hjemmebag, og skulle nogen have lyst til et spil kort efter mødet, kunne det også lade sig gøre. Jeg refererede mødets indhold til Sjælland Tidende pr. telefon straks efter mødets afslutning. Holbæk Amts Venstreblad havde ofte en referent tilstede. Det var - til sognerådets overraskelse - i en periode en kvinde, nemlig den senere indenrigsminister Britta Schall Holberg.

En meget påtrængende opgave var etablering af en renovationsordning efter ønske fra beboerne i Allerup. Holbæk kommune havde i forvejen en ordning med de gammeldags, firkantede metal-skraldespande, men i Butterup-Tuse valgte vi den mere moderne løsning med papirsække, som beboerne var meget tilfredse med. Det kneb lidt med at finde en losseplads, men det lykkedes dog at finde et par egnede steder, der kunne bruges til opfyldning.

En anden opgave var skatteligningen. For lønmodtagerne var sagen enkel, fordi vi fik lønsedler fra arbejdsgiverne. For de selvstændige var sagen lidt mere kompliceret. Landmændene udfyldte for det meste et regnskabsskema, som så skulle godkendes af sognerådet. Det var ikke altid at den skattepligtige indkomst gav plads til en levefod af mindst samme størrelse som en folkepension (evt. med tillæg hvis der havde været afholdt fester i årets løb), så måtte skatteyderen indkaldes til "torskegilde" og der blev lavet en indirekte opgørelse, som tog hensyn til formueændring og ændring i husdyrbestanden.

Skatteligningen blev overværet af en repræsentant fra amtsligningsinspektoratet, der skulle påse at indkomsterne ikke blev ansat for lavt, så staten gik glip af skattekroner.

På det sociale område var der ikke meget at gøre. Vi havde en husmoderafløser ansat. Hvis der var behov for mere end hun kunne nå, trådte et sognerådsmedlems hustru til.

Folkepensionen blev udbetalt kontant. På kommunkontoret blev pensionen lagt i "lønningposer". Derefter var det Anes opgave at cykle rundt til pensionisterne med poserne. De blev anbragt i Anes cykelkurv sammen med en cykelpumpe (der skulle bruges, hvis der var optræk til overfald). Hver sommer blev der afholdt udflugt for "de gamle". Der var altid stor tilslutning til udflugten. Det startede med, at sognerådsmedlemmerne fordelte kommunen imellem sig og tog rundt og inviterede pensionisterne. Udflugten fandt sted i busser fra Hafnia Rejser, og det var næsten en fast tradition at bogtrykker Stoltze Mikkelsen medbragte sange til omdeling.

Sognerådet havde også en opgave med hensyn til udstykning af parcelhusgrunde. Holbæk kommune havde bogstaveligt talt ingen byggegrunde til salg, hvilket medførte stor efterspørgsel i Butterup-Tuse, som i øvrigt også havde en lavere skatteprocent.

Der blev udstykket parcelhusgrunde i Ny Hagested, i Tuse fra gårdejer Knud Andersen og mælkekemand Eskild Hansen, i Allerup fra gårdejer Linus Pedersen (Fjordhøj), gårdejer Holger Larsen (Vestervangen), terrazzomester Helge Nielsen (Rødkælkevej) og ingeniør Henning Aksby (Fjordparken). Alle disse udstykninger medførte, at Butterup-Tuse i 1 år havde amtets største befolkningstilvækst, ikke blot forholdsvis, men også rent faktisk. Der blev også udstykket enkelte erhvervsgrunde, nemlig langs omfartsvejen på østsiden af Springstrupvej. I forbindelse med sidstnævnte udstykning, som lå op ad kommunegrænsen til Holbæk, fremkom ønske fra Holbæk kommune om at udlægge et 15 m bredt beplantningsbælte langs kommunegrænsen, idet Holbæk kommune havde udlagt det område, hvor nu Holbæk Megacenter ligger, til universitetsbyggeri. Ønsket blev dog ikke imødekommet, idet man fandt, at et evt. beplantningsbælte i givet fald lige så godt kunne ligge på Holbæk-siden af kommunegrænsen.

Jeg skal også lige nævne en meget speciel opgave, der påhvilede sognerådet. Det var valg af snefogder og udarbejdelse af snekastningslister. Disse lister skulle indeholde oplysning om hvor mange manddage og spanddage (hestespand) de enkelte landbrugsejendomme skulle stille med, hvis der skulle ryddes sne. Manddage og Spanddage blev beregnet ud fra ejendommens bonitet, som blev gjort op i de gamle mål: Tdr. hartkorn, skæpper, fjerdingkar og album. Det blev dog aldrig aktuelt at gøre brug af snekastningelisterne, idet snerydningen blev foretaget af en lastbil med sneplov og kommunens 2 vejmænd.

Efterhånden som vi kom op gennem 60-erne blev der talt mere og mere om kommunesammenlægning. I 1966 blev Tuse Næs kommune dannet ved sammenlægningen af Hagested, Hørby og Udby kommuner. I Butterup-Tuse kommune, der som nævnt havde stor befolkningstilvækst, var sognerådet ikke meget for en sammenlægning, især ikke med Holbæk som jo var meget større. Det blev uden held forsøgt at lave en sammenlægning af kommunerne omkring Holbæk, men det endte som bekendt med en storkommune i 1970, bestående af Holbæk og omegnskommunerne Orø, Ågerup, Sdr. Asmindrup-Grandløse, Butterup-Tuse og Tuse Næs.

Ved valget til det nye Holbæk byråd opnåede 2 af sognerødderne fra Butterup-Tuse at blive valgt, nemlig politiassistent Svend Frederiksen og assurandør Asger Beyer Clausen. Efter sammenlægningen fortsatte vi en tid med at holde "sognerådsmøder" på skift hos de forskellige medlemmer. Der blev byrådssagerne indgående drøftet.